

Базова інформація про дисципліну	
Шифр, назва дисципліни	DP036 Конкурентна політика/Competition Policy
Рівень вищої освіти / фахової передвищої освіти	перший (бакалаврський)
Семестр	I семестр
Кафедра/циклова комісія	Економіки, підприємництва та маркетингу
Анотація курсу	<p>Мета вивчення дисципліни: набуття поглиблених знань з теорії та практики реалізації конкурентної (антимонопольної) політики в Україні та світі, оволодіння методикою визначення монопольного становища підприємців на ринку для розуміння доцільності прийняття рішень щодо захисту конкуренції в сучасних умовах економічного розвитку.</p> <p>Завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміння сутності конкурентної (антимонопольної) політики, цілей, мотивів і передумов її виникнення, правового та економічного середовища розвитку; - вивчення системи повноважень державних органів щодо формування та реалізації конкурентної політики; - проведення економічного аналізу товарних ринків, формування висновків щодо домінуючого (монопольного) положення підприємств на ринку; - усвідомлення економічної природи злиттів і поглинань, вивчення нормативної бази та основних етапів контролю за економічною концентрацією; - розуміння механізму функціонування природних монополій та принципів їх державного регулювання; - визначення завдань та стратегій розвитку підприємства в умовах конкурентного середовища; - дослідження механізму реалізації інструментів конкурентної політики на рівні підприємства. <p>Об'єктом навчальної дисципліни є монополізований ринок в цілому та його окремі елементи; суб'єкти господарювання, які займають монопольне становище; державні організаційні структури монопольного типу; центральні органи державної виконавчої влади..</p> <p>Предметом навчальної дисципліни є вплив антимонопольного законодавства на державний захист конкуренції в Україні та розвитокринкової економіки на конкурентних засадах, організаційно-правові заходи,</p>

	спрямовані на розвиток та захист конкуренції, подолання монопольних тенденцій та недобросовісної конкуренції в економіці України, регулювання сфер функціонування природних монополій, сприяння фінансовій, матеріально-технічній, інформаційній, інноваційній, консультативній, а також іншій підтримці суб'єктів господарювання, яка забезпечує розвиток конкуренції та здійснюється уповноваженими органами державної влади, органами місцевого самоврядування та органами адміністративно-господарського управління і контролю.
Сторінка курсу в MOODLE	http://78.137.2.119:2929/course/view.php?id=40
Мова викладання	українська
Лектор курсу	Боровик Тетяна Михайлівна, старший викладач канали комунікації: СДН «Moodle»: повідомлення в чаті E-mail: borovikkollege@gmail.com Messenger: https://www.facebook.com/
Місце дисципліни в освітній програмі	
Перелік загальних компетентностей (ЗК)	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
Перелік спеціальних компетентностей (СК)	Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності. Здатність проводити прикладні дослідження в різних сферах національної економіки. Здатність відповідно до поставлених завдань обирати відповідний інструментарій для аналізу соціально-економічних явищ.
Перелік програмних результатів навчання	Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей. Використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні

	<p>технології для проведення аналітичних досліджень, підготовки та представлення звітів.</p> <p>Забезпечувати інформаційні потреби різного рівня для проведення прикладних наукових досліджень.</p>
Опис дисципліни	
Структура навантаження на студента	<p>Загальна кількість годин – 180</p> <p>Кількість кредитів – 6</p> <p>Кількість лекційних годин – 30</p> <p>Кількість практичних занять – 30</p> <p>Кількість годин для самостійної роботи студентів – 120</p> <p>Форма підсумкового контролю – залік</p>
Методи навчання	<p>Словесні (дискусія, самостійна робота з джерелами інформації, науково-популярна розповідь, інформаційна, проблемна лекції, прес-конференція, евристична бесіда);</p> <p>Наочні (презентаційні повідомлення)</p> <p>Практичні (дослідницький, проектний метод);</p> <p>Інтерактивні методи (фокус-групи, метод кейсів, «мозкового штурму», ситуаційного аналізу, контент-аналіз, практичні тренінги, проведення майстер-класів).</p>
Зміст дисципліни	
Тема 1. Конкуренція як рушійна сила ринкової економіки	<p>Сутність поняття «конкуренція», її види та складові конкурентного середовища. Еволюція ринкової системи. Монополія. Олігополія. Досконала конкуренція. Монополістична конкуренція. Теоретичні моделі конкурентних ринків. Дослідження сутності конкуренції та її впливу на господарське життя. Світовий досвід становлення та розвитку конкуренції. Принципи ринкової економіки та її характерні риси. Принцип “невидимої руки”. Американська, скандинавська, саксонська, японська, південнокорейська модель ринкової економіки. Сутність ринкової економіки як середовища конкуренції. Формування ринкових відносин та конкурентного середовища в Україні. Основні етапи формування конкурентного середовища в Україні. Критерії, яким має відповідати країна при наданні статусу ринкової економіки.</p>
Тема 2. Конкурентна політика як складова економічної політики держави	<p>Сутність конкурентної політики. Конкурентна політика як складова економічної політики держави. Конституційне значення конкурентної політики. Складові конкурентної політики держави. Сфери реалізації конкурентної політики. Американська модель становлення та розвитку конкурентної політики. Розвиток конкурентної політики країн Європи. Особливості формування конкурентної політики України. Зміст сучасного етапу конкурентної політики в Україні. Стратегічна мета конкурентної політики. Кінцева мета конкурентної політики держави. Основні форми конкурентної політики держави. Напрями реалізації конкурентної політики в Україні.</p>

<p>Тема 3. Державне регулювання та контроль у сфері економічної конкуренції</p>	<p>Конкурентна політика у системі інструментів державного регулювання економіки. Мета державного регулювання. Положення щодо захисту економічної конкуренції, що регламентуються Конституцією України. Система конкурентного законодавства та особливості його застосування в Україні. Закон України «Про захист економічної конкуренції». Антимонопольне регулювання у системі державного регулювання економіки. Монопольне (домінуюче) становище на ринку товару. Функції антимонопольного контролю. Інструменти антимонопольного регулювання: адміністративні, фінансово-економічні, інформаційно-консультаційні. Форми державного антимонопольного контролю. Суб'єкти антимонопольного регулювання в Україні. Об'єкти антимонопольного регулювання в Україні. Антиконтурентні узгоджені дії: сутність, причини, основні форми прояву. Механізми організації антиконкурентних узгоджених дій. Передумови вчинення антиконкурентних узгоджених дій.</p>
<p>Тема 4. Ринок та його структура як складова конкурентної політики держави</p>	<p>Ринок і галузь: сутність та співвідношення понять. Сутність ринку. Класифікація ринків, ідентифікація меж. Ринкова структура і її основні риси. Сутність, класифікація, структура галузі. КВЕД. Галузевий ринок. Загальна характеристика меж галузевого ринку. Маркетингові методи аналізу галузей: Матриця Портера. Модель Ансоффа (матриця товари - ринки). Матриця BCG. Модель Дженерал Електрик. МакКізі. SWOT - аналіз. Визначення товарних меж ринку. Формування списку товарів-замінників. Правило «п'ятивідсоткового порогу». Визначення територіальних та часових меж ринку. Показник ступеня відкритості ринку. Обсяги ввезеного і вивезеного товару.</p>
<p>Тема 5. Конкуренція та конкурентна політика підприємства</p>	<p>Особливості формування конкурентної політики підприємства. Фактори зовнішнього середовища підприємства прямої та непрямої дії. Компоненти конкурентної політики підприємства. Процес формування конкурентної політики підприємства. Орієнтири конкурентної політики підприємства. Інструменти реалізації конкурентної політики на рівні підприємства. Рівні конкурентної політики для підприємництва: державний, галузевий або регіональний, рівень індивідуального підприємця. Державне регулювання конкурентної політики для підприємництва в Україні. Принципи державної підприємницької політики. Суб'єкти державного регулювання підприємництва в Україні. Об'єднання підприємств як суб'єкти впливу на підприємництво. Торгово-промислові палати. Організації роботодавців. Основні засоби регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів підприємництва.</p>
<p>Тема 6. Конкурентоспроможність підприємства, що функціонує в ринкових умовах</p>	<p>Економіка як співтовариство конкуруючих компаній. Конкурентоспроможність суб'єкта конкуренції та її основні ознаки. Фактори, що впливають на конкурентоспроможність фірми. Структура системи забезпечення конкурентоспроможності. Загальна схема оцінювання</p>

	<p>конкурентоспроможності. Системно-процесний підхід до управління конкурентоспроможністю підприємства. Методика оцінювання конкурентоспроможності організації. Загальні підходи до оцінювання конкурентоспроможності галузі, регіону, держави. Специфічні особливості забезпечення конкурентоспроможності бізнес-організацій різних типів. Методи оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства. Аналіз конкурентоспроможності фірми за Ж.-Ж. Ламбеном. Організація прийняття конкурентоспроможних управлінських рішень у керуючій підсистемі. Підприємство та конкурентоспроможність національної економіки.</p>
<p>Тема 7. Конкурентні переваги та конкурентний статус підприємства</p>	<p>Поняття конкурентної переваги. Види та джерела формування конкурентних переваг. Фактори втримання конкурентних переваг. Типові стратегії досягнення конкурентних переваг. Ланцюжок цінностей та його зв'язок з конкурентною перевагою. Класифікація та сутність основних методів управління конкурентними перевагами. Методи аналізу конкурентних переваг. Концепція „Стратегічних зон господарювання” та її застосування при реалізації конкурентних переваг. Побудова конкурентної карти ринку й систематизація конкурентних переваг. Поняття про конкурентний статус. Структурний аналіз економічної діяльності підприємства. Методика оцінювання рівня конкурентного статусу фірми. Зведена оцінка конкурентного статусу фірми.</p>
<p>Тема 8. Конкурентоспроможність товару та торговельної марки</p>	<p>Фактори, чинники та критерії конкурентоспроможності товару. Методи оцінки конкурентоспроможності продукції. Основні підходи до управління конкурентоспроможністю товару. Конкурентоспроможність продукції та послуг як основа формування конкурентоспроможності підприємства. Ідентифікація конкурентних переваг торговельної марки. Оцінювання результатів формування конкурентних переваг торговельних марок. Інтегральна модель оцінки конкурентоспроможності торговельної марки. Роль та значення брендингу в Україні. Розробка конкурентної карти ринку за результатами використання конкурентних переваг торговельної марки. Фактори, що формують рівень конкурентоспроможності торговельної марки, товару та підприємства.</p>
<p>Політика дисципліни</p>	
<p>Політика відвідування</p>	<p>Регулярне відвідування всіх видів занять, своєчасність виконання самостійної роботи. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання зорганізується в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.</p>
<p>Політика щодо дедлайнів та перескладання</p>	<p>Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.</p>

Академічна доброчесність	У випадку недотримання політики академічної доброчесності (плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво) передбачено повторне проходження оцінювання.	
Система оцінювання		
Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення практичних, семінарських та інших видів занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту отримати атестацію з предмету – 60 балів); підсумковий/ семестровий контроль, проводиться у формі заліку, відповідно до графіку навчального процесу.		
Накопичування рейтингових балів з навчальної дисципліни		
Види навчальної роботи	Мах кількість балів	
Експрес-опитування (4 теми)	12	
Експрес-контрольна (4 к.р.)	12	
Практичні завдання (8 тем)	32	
Модульна контрольна робота (2 роботи)	14	
Презентація	10	
Захист практичного завдання до самостійної роботи	10	
Наукова стаття, тези доповідей, аналітичне дослідження	10	
ВСЬОГО	100	
Шкала оцінювання		
ECTS	Бали	Зміст
A	90-100	Бездоганна підготовка в широкому контексті
B	80-89	Повні знання, міцні вміння
C	70-79	Хороші знання та вміння
D	65-69	Задовільні знання, стереотипні вміння
E	60-64	Виконання мінімальних вимог діяльності в стандартних умовах
FX	35-59	Слабкі знання, відсутність умінь
F	1-34	Необхідний повторний курс

Список рекомендованих джерел

1. A Framework for the Design and Implementation of Competition Law and Policy / R. Shyam Khemani. — Washington, World Bank, 1998. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/977331468759588195/A-framework-for-the-design-and-implementation-of-competition-law-and-policy> (дата звернення 01.03.2020).
2. David J. Teece. Innovation, governance, and capabilities: implications for competition policy. *Industrial and Corporate Change*, 2020, Vol. 29, No. 5, 1075–1099 doi: 10.1093/icc/dtaa043 URL: <https://www.x-mol.com/paper/1361487831890169856?recommendPaper=1294263860044898304>
3. Doing Business Comparing. Business Regulation in 190 Economies 2020. URL: <https://www.doingbusiness.org/> (дата звернення 16.03.2020).

4. Doing Business. Measuring Business Regulations__2010-2020. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/custom-query> (дата звернення 16.03.2020).
5. Index of Economic Freedom. URL: <https://www.heritage.org/index/> (дата звернення 15.02.2020).
6. The Global Competitiveness Report 2017-2018. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2017-2018.pdf (дата звернення 130.03.2020).
7. The Global Competitiveness Report 2019. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf (дата звернення 09.03.2020).
8. WTO (1999), "The Fundamental Principles of Competition Policy: Background Note by the Secretariat" Working Group on the Interaction between Trade and Competition Policy WT/WGTCP/W/127 URL: <https://docs.wto.org/> (дата звернення 23.02.2020).
9. Zheng, Zhen; Lin, Yongjia; Yu, Xiaoou. Product market competition and the cost of equity capital. *JOURNAL OF BUSINESS RESEARCH* Том: 32 С. 1-9. URL: https://apps. webofknowledge.com/full_record.do?product=WOS&search_mode=AlertSummary&qid=1&SID=F4oBrZhPggvwiEyA9KC&page=1&doc=5
10. Андрієв Н. М. Аналіз конкурентного середовища у підприємницькій сфері України. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. Одеса, 2014. Вип. 1(1). С. 79-82. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_1\(1\)_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_1(1)_22) (дата звернення 25.02.2020).
11. Антимонопольна діяльність. / В. Д. Лагутін, Л. С. Головка, Ю. І. Крегул та ін.; За ред. проф. В. Д. Лагутіна. – К.: КНТЕУ, 2005. – 580 С.
12. Багрова І.В., Гетьман О.О., Власюк В.Є. Міжнародна економічна діяльність України: Навч. пос. / За ред. І.В. Багрової. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 384 с.
13. Базилевич В., Филюк Г. Природні монополії: Монографія / К.: Видавництво «Знання», 2006. –
14. Борисенко З. М. Конкурентна боротьба. *Дзеркало тижня*. 2020. Випуск 27 грудня – 10 січня (№ 50). URL: <https://dt.ua/zepovit/konkurentna-borotba-334082.html> (дата звернення 17.01.2020).
15. Борисенко З. М. Основи конкурентної політики: підручник. К.: Таксон, 2004. 704 с.
16. Борисенко.З. М. Конкурентна політика держави як фактор розвитку економіки України К. Таксон, 2004. 346 с.
17. Віскузі В. Кіп, Вернон Дж. М., Гарингтон Дж. Е. Економічна теорія регулювання та антимонопольна політика – Пер. з англ. О. Кілієвич – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2004. –1047с.
18. Державне антимонопольне регулювання :підручник / В.Д.Лагутін, Ю.І. Боровик, О.В. Вертелева та ін. ; за ред. В.Д.Лагутіна. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 480 с.
19. Калетнік Г. М. Державне регулювання економіки : [навч. посіб]. / Г. М. Калетнік, А. Г. Мазур, О. Г. Кубай -К. : «Хай-Тек Пресс», 2011. –428 с. URL: <https://pidruchniki.com/1813011338682/>
20. Келічавий А. В. Еволюція конкуренції: від зародження поняття до сучасних особливостей / А. В. Келічавий // [Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України](http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2015_5_16). - 2015. - Вип. 5. - С. 58-63. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2015_5_16
21. Конкурентна політика держави в умовах трансформації національної економіки: Монографія / За заг. ред. В. Д. Лагутіна. – К.: КНТЕУ, 2008. – 308с.
22. Конкурентна політика держави як фактор розвитку економіки України: автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.01.01 / Борисенко Зоя Миколаївна ; НАН України, Об'єд. ін-т економіки. - К., 2004. - 35 с.

23. Костусев А. Конкурентная политика в Украине: Монография. – К.: КНЭУ, 2004. – 310с.
24. Лагутін В. Д., Бакалінська О. О., Вертелева О. В. Конкуренція і конкурентна політика: категорії та поняття / за ред. В. Д. Лагутіна. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. 320с.
25. Лагутін В. Конкурентна політика держави: механізм реалізації. URL: <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2016/04/3.pdf>
26. Лупу В. А., Шкітіна М. І. Конкурентна політика держави. *Проблеми формування та реалізації конкурентної політики*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, (Львів, 19–20 вересня 2013 р.). Львів: АртДрук, 2013. С. 136–137.
27. Петров Д.А. Конкурентне право. URL: <https://stud.com.ua/66730/>
28. Правове регулювання захисту економічної конкуренції / З. М. Борисенко ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. - Київ : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2017. - 57 с.
29. Світовий досвід захисту конкуренції : зб. наук. пр. студ. магістратури / Нац. ун-т "Киево-Могилян. акад.", Ф-т екон. наук, Каф. екон. теорії ; [наук. кер.] д-р екон. наук, проф. Борисенко З. М. - К. : НУКМА, 2010.
30. Уманців Ю.М. Механізм економічної політики. Навчальний посібник. 2010. Івано-Франківськ <https://pidruchniki.com/1584072033496/>
31. Филюк Г. М. Конкуренція і монополія в епоху глобалізації: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2009. – 404 с.

Інформаційні ресурси

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n57> (дата звернення 03.01.2020).
2. Загальнодержавна програма розвитку конкуренції в Україні на 2014-2024 роки. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/95820> (дата звернення 19.02.2020).
3. Закон України «Про Антимонопольний комітет України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>
4. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>
5. Закон України «Про захист економічної конкуренції» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>
6. Конституція України: станом на 1 січня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 03.02.2020).
7. Міністерство розвитку економіки, торгівлі, та сільського господарства України URL: <http://www.me.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Антимонопольного комітету України URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/index>
9. Офіційний сайт Верховної Ради України URL: <https://rada.gov.ua/>
10. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://ukrstat.gov.ua/>
11. Офіційний сайт Державної регуляторної служби України URL: <http://www.drs.gov.ua/>
12. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України URL: <http://sfs.gov.ua/>
13. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
14. Офіційний сайт Торгово-промислової палати України URL: <https://uccr.org.ua/>
15. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
16. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#n10> (дата звернення 31.01.2020).
17. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>